

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

281-99/16

Београд

дел. бр. 51783 датум: 27. 12. 2016.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посетама Прихватним центрима у Суботици и Сомбору и Граничним прелазима Хоргош и Келебија

Београд, децембар 2016. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТАМА

ПОСЕЋЕНЕ УСТАНОВЕ	Прихватни центар у Суботици, Прихватни центар у Сомбору, Гранични прелаз Хоргош и Гранични прелаз Келебија
ЦИЉ ПОСЕТА	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Покрајинским заштитником грађана – омбудсманом
ДАТУМИ ПОСЕТА	08. и 09. децембар 2016. године
НАЈАВЕ ПОСЕТА	Све посете су претходно најављене
ТИМ ЗА ПОСЕТЕ	<p>Вођа тима: Милош Јанковић, <i>Заменик Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Анико Ширкова <i>Заменица Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i> Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Ана Окановић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/Сектор за права детета, родну равноправност и заштит-у социјалних и културних права</i> Јагода Вјештица, <i>Стручна служба Покрајинског заштитника грађана – Омбудсмана</i></p> <p>Преводиоци: Марица Ракичевић, <i>арапски језик</i> Шери Спасић, <i>фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници посећених установа су остварили сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у документацију и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТА

Након представљања мандата и чланова тима НПМ руководиоцима посећених Прихватних центара, један део тима је обавио разговоре са руководиоцима, службеним лицима и медицинским особљем ангажованим у Прихватним центрима и остварио

увид у евиденције, док је други део тима разговарао са мигрантима који су смештени у Прихватним центрима. На Граничним прелазима мандат и чланови тима су представљени присутним полицијским службеницима, након чега су чланови тима обишли неформална места окупљања миграната уз граничну линију и обавили разговоре са мигрантима.

1. УВОД

НПМ је посетио Прихватни центар у Суботици и Граничне прелазе Хоргош и Келебију последњи пут 10. августа 2016. године, док је Прихватни центар у Сомбору једини пут пре овог посећен 07. октобра 2015. године, о чему су сачињени Извештаји.⁴ У Прихватном центру у Суботици је у том периоду боравило просечно око 400 миграната, са тенденцијом повећања овог броја као последице околности да су мигранти почели да напуштају импровизоване кампове на граничним прелазима. Већина њих је у овом Центру чекало прилику да настави свој пут ка развијеним земљама Европе, а део се налазио на листи чекања за пријем код мађарских власти. На Граничном прелазу Хоргош се у тренутку посете налазило око 400, а на Граничном прелазу Келебија око 150 миграната и сви су чекали свој ред за пријем у Мађарску. Са друге стране, у Прихватном центру у Сомбору су у свега неколико наврата боравиле групе од по 10 до 15 људи, не дуже од 3 до 4 сата. Разлог за то су, поред њихове жеље да што пре наставе пут, били и неповољни услови за дужи боравак. У тренутку претходне посете НПМ, у овом Центру није било миграната и у плану је била даља адаптација објеката како би се обезбедила његова функционалност и адекватни услови за боравак.

Сада се у овим Центрима налазе мигранти који ускоро долазе на ред за пријем у Мађарску. Наиме, након што је Мађарска непосредно уз граничну линију подигла ограду, дневно се у Мађарску пропушта одређени број миграната са спискова које мађарским властима достављају представници мигрантске заједнице (ткзв. *community leaders*). Своје представнике мигранти су именовали у свим центрима у Србији. Њихов посао је да попишу мигранте који желе да уђу у Мађарску и да те спискове преко представника заједнице који се налазе близу границе предају мађарским властима, које потом одређују редослед пријема. О редоследу пријема мигранти се обавештавају преко представника заједнице. Раније су мађарске власти редослед пријема достављале писмено и ови спискови, потврђени печатом надлежног органа Мађарске, су били истакнути у Центрима. Међутим, према информацијама које је НПМ добио приликом посета Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима,⁵ то више није случај, што уноси забуну међу мигранте и неповерење у регуларност ове процедуре. Званични редослед пријема у Мађарску није био истакнут ни у Прихватним центрима у Суботици и Сомбору. Када се приближи датум њиховог пријема у Мађарску, мигранте Међународна организација за миграције (у даљем тексту: *ИОМ*), уз координацију Комесаријата за избеглице и миграције (у даљем тексту: *Комесаријат*), превози до Прихватних центара у Сомбору и Суботици.

Приликом посете Прихватном центру у Сомбору је обављен разговор са представником мигрантске заједнице, који је навео да он није сачињавао листе, јер то раде

⁴ Извештај о посетама Прихватном центру у Суботици, Граничним прелазима Хоргош и Келебија и Дому за децу ометену у развоју „Колевка“ – Суботица, бр. 281-62/16, дел. бр. 35361 од 13. септембра 2016. год; Извештај о посети Прихватном центру у Сомбору бр. 71-97/15, дел. бр. 37852 од 15. октобра 2015. год.

⁵ Извештај о посетама Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима, бр. 281-98/16, дел. бр. 48887 од 12. децембра 2016. год.

представници миграната који се налазе у Прихватним центрима у Прешеву и Бујановцу, да су листе које поседује већ биле састављене када је био изабран за представника миграната и да он само помаже у спровођењу редоследа пријема.

Према наводима службеника Комесаријата, преко Граничних прелаза Хоргош и Келебија у Мађарску се прима по 10 миграната дневно, и то само радним данима. Приоритет имају породице и оне се након уласка у Мађарску спроводе до Центра за прихват и збрињавање. Мигранти који путују сами се примају у мањем броју и током комплетне процедуре, која траје до 28 дана, задржани су у просторијама које се налазе уз саму границу. Наводно, представници мигрантске заједнице као олакшице добијају смештај у поменутиим Центрима или могућност транзита преко Мађарске или убрзање поступка азила. Службеници Комесаријата истичу и да мађарски службеници на терену одбијају сваку комуникацију са њима и да се оваква процедура пријема у Мађарску одвија искључиво посредством представника мигрантске заједнице.

2. ПРИХВАТНИ ЦЕНТАР У СУБОТИЦИ

Центар има на располагању 107 кревета и на дан посете у њему су била смештена 82 миграната: са породицама 21 мушкарац, 11 жена, 25 малолетника и 12 малолетница, као и 13 малолетника без пратње. Из Авганистана је њих 35, из Сирије 21, из Пакистана 12, из Турске 10 из Алжира 3 и из Ирана 1. Према подацима из евиденције која се води у Центру, од почетка 2016. године у овом Центру је боравило укупно 7.356 миграната.

Мигранти се овде у просеку задржавају око 7 дана, а ретко има оних који у Центру проведу 3 – 4 месеца. У протеклом периоду није долазило до попуњавања капацитета. Они се доводе из других центара, најчешће из Центра за азил у Крњачи и Прихватног центра у Прешеву, али има и оних који су примљени у Центар након безуспешног покушаја уласка у Мађарску.

У дворишту Центра више нема шатора већ су постављени или се постављају чврсти објекти са креветима на спрат у њима. У складу са могућностима, мигранти су по објектима подељени на основу земаља порекла. У дворишту Центра се још налазе и кутак за рад са децом, један објекат за изолацију оболелих и један објекат за потребе стручних радника Центра за социјални рад.

Нема миграната са инвалидитетом, а један мигрант се креће помоћу штака због повреде. У протеклом периоду у Центру је боравио мигрант без једне ноге. **Радови на обезбеђивању тоалета прилагођеном потребама особа са инвалидитетом, што је била једна од препорука НПМ из претходног Извештаја о посети, још увек нису завршени.**

У Центру је ангажовано 6 – 8 службеника Комесаријата у смени, који обилазе и Граничне прелазе Хоргош и Келебију. **Полицијски службеници 2 пута дневно обилазе Центар и једна патрола је стално у близини, што је у складу са препоруком НПМ да је, у циљу заштите безбедности миграната и других лица и њихове имовине, потребно обезбедити континуирано присуство униформисаних**

полицејских службеника. Поред њих, присутни су представници организација које мигрантима пружају хуманитарну помоћ, Комунална полиција и представници Високог комесаријата Организације уједињених нација за избеглице (у даљем тексту: *UNHCR*). Представници *UNHCR* прате бројно стање миграната и обављају разговоре са њима како би утврдили њихове потребе.

Центар води једнообразну електронску евиденцију о мигрантима, коју воде сви центри, у коју се од личних података уписују: име и презиме, пол, узраст (да ли је малолетан или пунолетан), земља порекла, датум рођења и међусобни породични односи. На посебном документу се евидентирају подаци о мигранту који је примљен или који је напустио Центар, па се ти подаци потом уносе у електронску евиденцију. Поред тога, Министарство унутрашњих послова је пре неколико недеља обавило регистрацију свих затечених миграната, која је укључивала дактилоскопирање и фотографисање.

Мигранти могу слободно да напуштају Центар. При привременом изласку службеници Комесаријата им издају документ са подацима о њиховом имену, узрасту, земљи порекла и времену изласка из Центра. Када трајно напуштају Центар, јављају се службеницима Комесаријата ради евидентирања.

Комуникација са мигрантима се обавља помоћу службеника Комесаријата који говоре арапски и фарси језик и који су присутни у свакој смени. **Центар има кућни ред, који је, у складу са препоруком НПМ, истакнут на прозору управне зграде на француском, арапском и фарси језику.** Кућним редом се мигранти позивају да одржавају хигијену просторија у којима бораве, да не изазивају инциденте, да не уносе алкохол нити оружје у Центар и слично. На улазима у просторије за смештај су такође истакнути кућни ред (на арапском и фарси језику) и обавештења о времену поделе obroка. Према наводима службеника нема већих нарушавања реда, нема притужби миграната на запослене у Центру и атмосфера је добра, што су приметили и чланови тима НПМ.

На одржавању хигијене су ангажоване укупно 2 особе, које раде у 2 смене. Постељина се и даље односи на прање у Суботицу, док личну гардеробу мигранти перу ручно. Из донација ће бити обезбеђене машине за сушење и прање веша. Хуманитарне организације мигрантима обезбеђују и додатну обућу и гардеробу и за тиме, према наводима службеника, увек постоји потреба, јер мигранти константно долазе и одлазе. Према наводима, средстава за одржавање личне хигијене и хигијене просторија у овом тренутку има довољно.

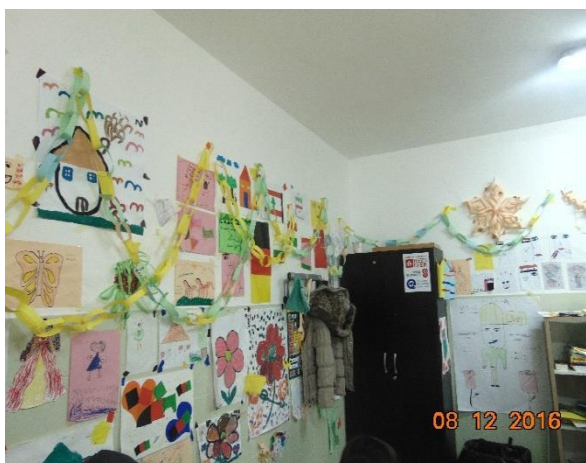
Храну и воду за пиће обезбеђују хуманитарне организације. Поделу obroка врше представници Црвеног крста, уз присуство Комуналне полиције. Оброци се деле 3 пута дневно, а један оброк је куван. У току је постављање нове трпезарије.

Поводом препоруке НПМ да је, у циљу заштите рањивих група миграната, у Центру потребно обезбедити континуирано

присуство службеника центра за социјални рад, Центар за социјални рад града Суботице је обавестио НППМ да су средствима *UNICEF* од почетка новембра ангажована 4 теренска стручна радника за рад са мигрантима, који су доступни 24 сата седам дана недељно и да њихова активност подразумева свакодневне обиласке Прихватног центра у Суботици и избегличког кампа у непосредној близини границе са Мађарском, прикупљање релевантних података и комуникација са свим актерима који учествују у пружању заштите мигрантима.⁶ Приликом посете НППМ ови стручни радници нису били присутни, па су информације о заштити рањивих категорија миграната добијене путем телефонског разговора са руководитељком Службе за заштиту деце и младих Центра за социјални рад града Суботице, која је истовремено и координаторка теренских радница. Према њеним наводима, један малолетник без пратње из Ирана је изразио жељу да се врати у земљу порекла и њему је постављен старатељ. Осталим малолетницима без пратње није постављен старатељ, јер су у Центар дошли у пратњи пријатеља или рођака. Радници Центра за социјални рад нису присутни у Центру, већ поменути 4 теренске раднице, од којих је једна психолог, периодично врше посете. Уколико се процени да за тим постоји потреба, ангажује се и психолог из Центра за социјални рад. Предвиђено је да теренске посете трају од 12 до 14:30 часова и да током њих раднице обављају разговоре са мигрантима, а телефон на који могу бити контактиране је доступан 24 часа дневно током целе недеље. Пријава или сумњи на насиље у породици, злостављање и занемаривање деце или трговину људима није било.

У кутку за децу је средствима хуманитарних организација ангажована једна психолошкиња. Радно време је од 09 - 17 часова сваког дана. Тренутно у Центру борави око 30 деце различитог узраста. Деца имају минимално две активности дневно, које су углавном креативне и едукативне, али имају и слободно време које испуњавају на начин на који сами желе. Сарадња са родитељима је према наводима психолошкиње одлична. Нема сазнања о злостављању и занемаривању деце у породици. Здравствена заштита деце је обезбеђена и прегледи се врше по потреби. У непосредном разговору са децом психолошкиња је приметила повећану нервозу и страх због сазнања да ускоро напуштају Центар, јер су неки од њих по више пута покушавали да наставе пут при чему су чланови њихових породица били жртве насиља. Храна за бебе је према наводима обезбеђена.

Здравствена заштита мигрантима се и даље пружа у амбуланти која се налази у оквиру управне зграде Центра. У амбуланти у две смене, које заједно трају од 09:00 до 00:00 часова, раде по 1 лекар и 1 медицински техничар и дневно се обави око 30 лекарских прегледа, који се евидентирају у јединственој књизи – протоколу прегледа. Од почетка рада амбуланте је обављено 5.027 лекарских прегледа. У протокол се уписују подаци о терапији и дијагнози и евентуалне напомене. Редовни извештаји о прегледима се периодично достављају Комесаријату и Заводу за јавно здравље, као и организацији која је ангажовала лекаре, ради праћења потребе за лековима. Мигранти потребу за лекаром изражавају службеницима Комесаријата, који их спроводе до амбуланте. У случају

⁶ акт Центра за социјални рад града Суботице бр. 55100-532/16 од 17. новембра 2016. године

потребе, комуникација се обавља помоћу преводилаца који раде у Центру, али медицинско особље истиче да је потреба за посредницима у комуникацији мања, јер су и сами научили основне речи, а и мигранти се већ неко време налазе у нашој земљи, па су научили да објасне шта им је потребно. Ради пружања здравствене заштите ван радног времена амбуланте позива се Служба хитне помоћи. Сви новопридошли мигранти пролазе систематски лекарски преглед, који се састоји од утврђивања постојања телесних ваши, општег здравственог стања и припреме за специфично лечење које је евентуално потребно. Успостављена је и сарадња са лекарима других прихватних центара, који их обавештавају уколико мигрант који долази у овај Центар има одређене здравствене проблеме.

Медицинско особље Прихватног центра у Суботици је у циљу добијања информација о здравственом стању новопридошлих миграната успоставило комуникацију са медицинским особљем прихватних центара у којима су раније боравили, што Национални механизам за превенцију тортуре сматра добром праксом у поступању према мигрантима.

Према речима медицинског особља, у периоду током којег су ваши међу мигрантском популацијом биле најраширеније, око 10% миграната у овом Центру их је имало, а након сузбијања ваши се спорадично појављују. У случају појаве, мигрант-пацијент се обавезно тушира, добија нову, чисту гардеробу и третира се одговарајућим средством за сузбијање ваши. Тренутно један мигрант има телесне ваши и лекар истиче да имају сва средства неопходна за њихово третирање. У Центру је мигрантима доступан информациони летак, на језику који разумеју, о вашим и начину њиховог сузбијања. Шуга се ретко појављује. У амбуланти се налазе лекови за основну медицинску помоћ, а у случају потребе за другим лековима или медицинским средствима контактирају организацију која их је ангажовала. Међу мигрантима су тренутно актуелне прехладе и вируси. Лекови се дозирају дају мигрантима, у зависности од врсте лека и преписане учесталости његове примене. Тренутно у Центру не борави ни једна трудница. Практика је да се оне, као и остали мигранти којима су неопходни прегледи лекара специјалиста, по потреби упућују на гинеколошке прегледе у Дом здравља у Суботици, а уколико се у Центру задржавају дужи временски период трудноћа се уредно прати. До суботичког Дома здравља труднице се превозе возилом Дома здравља, с тиме што лекари из Центра претходно контактирају Дом здравља телефонским путем и припреме мигранткиње за гинеколошки преглед. Уколико ће овај преглед обавити мушкарац, са мигранткињом уобичајено путује њихов супруг. У Дому здравља у Суботици се обављају и прегледи педијатра. Уколико у Дому здравља нема лекара одређене специјалности, из Дома здравља се даље упућују у друге здравствене установе. Оригинал извештаја о специјалистичком прегледу задржавају мигранти, а копија се чува у амбуланти у Центру. Медицинско особље истиче добру сарадњу са локалним здравственим центрима.

У Центру се повремено, ређе него раније, појављују мигранти са повредама за које наводе да су их задобили приликом покушаја уласка у Мађарску од стране мађарских полицијских службеника. Ове наводе лекари уписују у протокол прегледа у рубрици напомене и о њима усмено обавештавају службеника Комесаријата, који потом обавештавају полицију. Није било случајева да се мигранти пожале да су повреде задобили од службеника Републике Србије. Повреде се медицински збрину, али се не фотографишу. Лекари наводе и да су имали тренинге о поступању према мигрантима, па им по потреби могу пружити и одређену психолошку подршку. У Центру се догодио

случај насиља у породици, због чега је контактиран Центар за социјални рад и супруг, који је према наводима извршио насиље, је склоњен из Центра. Сумњи на постојање трговине људима није било.

Тим НПМ је обавио разговор са неколико миграната и нико од њих се није пожалио на поступање запослених у Центру, као ни на услове смештаја. Истичу да су задовољни условима за одржавање личне хигијене и да увек има довољно топле воде. Ипак, поједини мигранти су изнели замерке да не добијају куване оброке, као и да добијају малу количину млека за децу. Сви мигранти са којима је обављен разговор су ушли у Србију из Македоније и не желе да остану у нашој земљи. Неки су боравили у Београду у парку код аутобуске станице, а затим неко време у Прихватном центру у Шиду. Према наводима миграната са којима је обављен разговор, представници мигрантске заједнице им јављају када се приближи њихов ред за прелазак границе, односно улазак у Мађарску.

Разговор је обављен и са малолетником без пратње, чији се чланови породице налазе у земљи његовог порекла. На пут је одлучио да крене сам, у уверењу да ће пронаћи могућности за бољи живот. С обзиром да је сазнао да му је мајка тешко болесна жели да се врати у земљу порекла. Наводи да је током пута имао проблема: физички је злостављан од стране бугарске полиције и опљачкан је од стране кријумчара, што је потом пријавио полицији у Србији, али није задовољан реакцијом полиције. Није имао примедби на услове боравка у Центру, али би ипак желео да оде у дом за децу у Суботици или у неко од прихватилишта у Београду, како би био ближе амбасади своје земље. Са осталим мигрантима није у контакту, јер то не жели и комуницира искључиво са службеницима. У кампу су боравиле две особе које су га вербално злостављале што је и пријавио. Након тога, те особе су упозорене, а потом и напустиле Центар. Решењем Центра за социјални рад му је постављен старатељ али, како наводи, са њом није у контакту. Социјалне раднице врше теренске посете, али су изузетно мало времена присутне у Центру, што су тиму НПМ потврдили и службеници Комесаријата.

ПРЕПОРУКА

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Центар за социјални рад града Суботице ће предузети мере како би теренски стручни радници за рад са мигрантима више времена посвећивали стручном раду са рањивим групама миграната у Прихватном центру у Суботици.

3. ПРИХВАТНИ ЦЕНТАР У СОМБОРУ

Центар користи објекте који су у власништву града Сомбора и дати на коришћење Комесаријату, а почео је са пријемом миграната 05. новембра 2016. године. Капацитет овог Центра је 125 места и на дан посете у њему је било смештено 90 миграната: 21 мушкараца, 29 жена, 21 малолетника и 19 малолетница. У Центру нема миграната који путују сами, односно овде су сви мигранти са члановима својих породица. Из Авганистана је њих 78, из Ирана 7 и из Сирије 5. Од отварања Центра у њему нису боравили мигранти са инвалидитетом.

Мигранти су у овај Центар доведени из других прихватних центара због њиховог скорог уласка у Мађарску. Превоз из других центара организује *ИОМ*. Приликом пријема идентитет миграната се провера са списка који су достављени из претходног центра. Током процедуре пријема су присутни полицијски службеници и мигрантима се прегледају личне ствари. Као и у другим центрима, о мигрантима се воде једнообразне електронске евиденције. Мигранти се овде релативно кратко задржавају, према наводима службеника до 20 дана. Када се приближи дан за њихов улазак у Мађарску *ИОМ* их превози прво до Прихватног центра у Суботици, који је ближи Граничним прелазима, па потом до границе. У Центру није било миграната којима је био неопходан смештај након што су сами покушали да пређу границу, нити миграната који нису доведени из других Центара. Према наводима, свако 2 – 3 вече се бројањем утврђује присуство миграната.

У Центру у седмодневној смени раде 4 службеника Комесаријата, који током смене спавају овде. Поред њих, ангажована су и 3 радника на помоћним пословима и одржавању (један од њих живи уз сам Центар па је тако стално доступан). Према наводима службеника Комесаријата, полицијски службеници Полицијске управе у Сомбору су присутни свакодневно по неколико сати. По отварању Центра су били овде и дуже, али су увидели да за тиме нема потребе. Једном недељно Центар обилазе стручни радници Центра за социјални рад у Сомбору.

У оквиру Центра налазе се управна зграда, у којој су канцеларије и спаваонице службеника Комесаријата, објекат за смештај миграната, лекарски блок, магацин, котларница и објекат који користе представници Црвеног крста Сомбора.

Објекат за смештај се састоји од 2 крила са по 4 спаваонице, које су откључане и мигранти из различитих земаља порекла су међусобно измешани. Без обзира на то, међу њима нема сукоба и општа атмосфера у Центру је добра. Приступ објекту је омогућен и особама које се крећу помоћу колица. У овом објекту се још налази једна велика просторија која

служи као трпезарија, простор за дневни боравак и за организацију радионица сликања и шивења. Према наводима службеника Комесаријата, у плану је адаптација и отварање кутка за децу, нове трпезарије и посебне просторије за слободно време, па ће ова просторија променити намену. У тренутку посете, у току је била радионица штрикања за мигранткиње коју је организовао Црвени крст. Радница Црвеног крста је навела да ова организација приређује 1 до 2 радионице дневно и гледање филмова и цртаних филмова за најмлађе. Мигранти могу пратити телевизијски програм и у Центар је уведен бежични интернет, који је у тренутку посете НПМ био у квару.

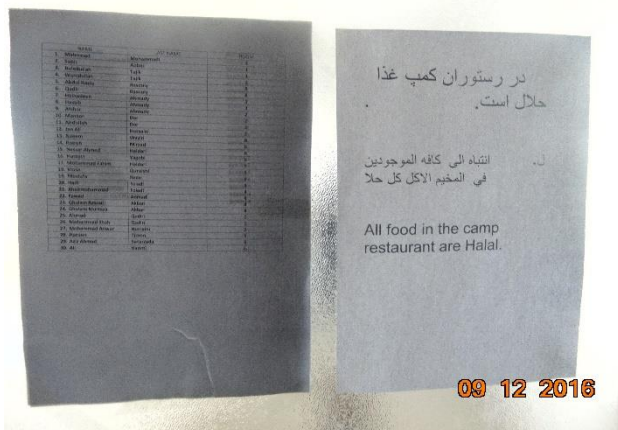
Просторије су довољно загрејане, упркос нижој спољној температури каква је била у тренутку посете. Котларница греје 700 m² простора, за шта користи дневно око 150 кг пелета.

Лекарски блок се састоји од амбуланте и просторије за пријем нових миграната, а у плану је оспособљавање једне просторије за изолацију оболелих. Такође, планира се и адаптација просторије у коју ће бити смештени сви новопридошли мигранти до лекарског прегледа и утврђивања њиховог здравственог стања, као и просторије за пружање психосоцијалне помоћи. Тренутно овакву врсту подршке пружају представници Црвеног крста, који су навели да до сада нису имали сумње на трговину људима нити наилазили на случајеве насиља у породици.

Здравствену заштиту пружа медицинско особље (лекар и медицинска техничарка) из Дома здравља у Сомбору, који су у Центру присутни сваког радног дана по 4 сата. У случају потребе, долазе и на позив службеника Комесаријата. Једном недељно долазе и радници Завода за јавно здравље Сомбор. Према наводима лекара, новопридошли мигранти имају потврде о обављеним систематским прегледима у центрима из којих су дошли, па се по пријему у овај Центар овакви прегледи не обављају. Ипак, сви ће након пријема бити примљени код лекара ради утврђивања здравственог стања: ако се у Центар прими мања група они код лекара иду одмах, а већа група у наредна 2 – 3 дана, при чему деца имају приоритет. Током боравка у Центру мигранти се на лекарске прегледе јављају тако што сами дођу до амбуланте и најчешће је потребно омогућити им наставак лечења које су започели у претходном центру или раније. Углавном се ради о хроничним обољењима, за које неки мигранти имају потребну документацију, а неки не. Забележен је и случај појаве богиња, један оболели мигрант је заразио још њих 10, али како 15 дана нема новооболелих, лекар је закључио да је ширење ове болести заустављено. **НПМ очекује да ће скоро оспособљавање просторије за изолацију допринети превенцији ширења болести.** Међу мигрантима нема појаве шуге нити ваши, а амбуланта поседује 25 комплета за третирање ваши. Мигранти терапију добијају да држе код себе у количини коју процени лекар. Прегледи се евидентирају у јединственој књизи – протоколу прегледа и од почетка рада амбуланте - 09. новембра 2016. године – је обављено 209 лекарских прегледа. Извештаји о прегледима се периодично достављају Заводу за јавно здравље и организацији која је ангажовала лекаре. Комуникација са мигрантима-пацијентима се обавља на енглеском или посредством других мигранта. Лекар наводи да нема проблема у комуникацији, јер су мигранти већ неко време у Србији, као и да у амбуланти имају превод основних речи које користе. Лекове и медицинска средства обезбеђује хуманитарна организација, а уколико неких лекова нема мигрантима се издају рецепти на основу којих би их сами набавили. Лекар истиче да недостају тестови за трудноћу и лекови за лечење хроничних болести, као и да мигранти не желе да лекове сами набављају. Није било случајева одбијања лечења, а ако мигранткиња инсистира да је прегледа жена, позива се лекарка. Уколико је потребан превоз до здравствене установе телефоном се контактира Служба хитне помоћи у Сомбору како би послали возило. На овај начин су труднице вођене на редовне гинеколошке прегледе. Према наводима, до сада су то једини специјалистички прегледи на које је мигранте било потребно одвести. До сада су овде биле две трудне мигранткиње, од којих се једна, према сазнањима лекара, породила у болници у Суботици након што је напустила Центар ради уласка у Мађарску. У Центру се тренутно налази једна беба која се родила током боравка мајке у Прихватном центру у Прешеву. При одласку из Центра мигранти немају лекарске прегледе, са собом носе медицинску документацију (уколико је потребно у постојећу документацију се упишу додатни подаци) и по потреби добију количину лекова коју процени лекар.

Исхрану, као и у другим Прихватним центрима, мигрантима обезбеђују хуманитарне организације: три obroка дневно, од којих је један кувани. Исхрана је у складу са њиховим верским уверењима, о чему је истакнуто обавештење. Такође, хуманитарне организације обезбеђују и гардеробу и обућу и према наводима ових ствари има довољно, као и постељине и ћебади. Постељина се пере једном недељно, средствима хуманитарних организација, док личне ствари мигранти перу ручно.

Набављена је машина за прање веша и преостало је да се прикључи. Поред радника задужених за одржавање хигијене просторија и мигранти чисте просторије које користе. Службеници Комесаријата наводе да у вези овога нема проблема: по пријему миграната са њима одрже састанак током којег им се објасне њихове обавезе. У оквиру објекта за смештај је истакнут распоред чишћења, који су, према наводима службеника Комесаријата, мигранти сами саставили. Средства за одржавање хигијене углавном има довољно, а ускоро се очекује нова испорука. Јавно комунално предузеће "Чистоћа" из Сомбора односи отпад једном недељно, а по потреби и чешће.

У објекту за смештај се налазе мушки и женски тоалети, укупно 8 тушева и један тоалет прилагођен потребама особа са инвалидитетом. Дневно се загреје 260 литара воде, што тренутно подмирује потребе миграната, па није одређена сатница за купање. У дворишту Центра се налазе санитарни контејнери, али за њиховим коришћењем још увек није било потребе.

Мигранти слободно користе двориште испред објекта. Према наводима, у плану је изградња игралишта. Двориште Центра је ограђено, а капија је отворена. Центар је отвореног типа и мигранти који желе да изађу до насеља то могу учинити, али је потребно да се претходно усмено јаве службеницима Комесаријата. Према наводима службеника, са локалним становништвом до сада није било проблема.

У Центру је ангажована једна преводитељка за фарси језик, која је у тренутку посете НПМ била на боловању. Нема преводиоца за остале језике, већ се са мигрантима комуницира на енглеском, а у случају потребе контактира се Прихватни центар у Суботици који има преводиоца за арапски језик. Са правима и обавезама мигранти се упознају, како је већ наведено, усмено при пријему у Центар, на састанку са службеницима Комесаријата. У Центру нису истакнути дневни режим активности нити кућни ред. Према наводима шефа смене, до сада није било приговора миграната на поступање службеника Комесаријата.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Сомбору видно истакнути правила кућног реда и дневни режим активности, на језицима које мигранти разумеју.

Интервјуи су обављени са више мигранткиња из Авганистана и Сирије. На пут су кренуле са породицама, у Србији су боравиле и у другим прихватним центрима и не желе да остану у нашој земљи већ да живот наставе у Немачкој. Пут је био тежак због умора, глади и хладноће. Током пута, као ни у Србији, нису трпеле било какав вид насиља или претњи нити су принуђиване на рад. Напомињу да је српска полиција била изузетно коректна. Имале су лекарске прегледе и у овом Центру и у свим центрима у којима су претходно боравиле. Углавном нису имале примедби на поступање службеника Центра, као ни на услове боравка, исхрану и могућност одржавања хигијене. Поједине су се пожалиле на недостатак топле одеће за децу, хране за бебе и топле воде. Такође, неке су навеле да им нису саопштена права и обавезе у Центру и да не знају због чега се овде налазе. Комуникацију са службеницима Комесаријата обављају или на енглеском језику или преко представника мигрантске заједнице. Једна од интервјуисаних мигранткиња се породила пре 27 дана у Општој болници у Врању, није имала примедби на третман и поступање здравствених радника и навела је да су за бебу обезбеђене пелене.

4. ГРАНИЧНИ ПРЕЛАЗИ ХОРГОШ И КЕЛЕБИЈА

У близини граничних прелаза, непосредно уз граничну линију, и даље се налазе импровизовани кампови миграната који чекају свој ред за улазак у Мађарску. На Граничном прелазу Хоргош се у тренутку посете тима НПМ налазило око 60 миграната, а на Граничном прелазу Келебија њих око 100. Према наводима лекара и преводиоца ангажованог у медицинском тиму, у просеку се мигранти задржавају у камповима око 3-4 дана, али има и оних који су ту око 20 дана.

Мигрантима који се налазе у камповима хуманитарне организације и *UNHCR* обезбеђују потребне ствари и храну. Међутим, дешава се да им локално становништво ноћу краде додељену помоћ. Мађарске власти такође обезбеђују храну овим мигрантима: у тренутку посете тима НПМ Граничном прелазу Хоргош, припадници мађарске граничне полиције су отворили капију жичане оgrade и делили мигрантима оброке.

Тим НПМ је обавио разговор са медицинским тимом који пружа здравствену заштиту у камповима. Лекар, медицинска сестра и преводилац дежурају у периоду од 8 до 16 часова, наизменично на Граничним прелазима Хоргош и Келебија. Медицинску помоћ пружа и лекарска екипа из Мађарске. Поред њих, на терен долазе *UNICEF* и *UNHCR*, који воде евиденције о броју жена и деце који тренутно бораве у камповима. Уочавају да је већа присутност породица него раније: пре је мигрантску популацију чинило око

90% одраслих мушкараца, а сада је процена да има око 10-20% деце. Нема малолетника без пратње. Просечан број лекарских интервенција дневно је око 15. Сумњи у постојање насиља у породици или злостављања и занемаривања деце није било. Уочени су уједи паса и друге повреде за које су мигранти наводили да су задобијали након неуспешног уласка у Мађарску.

Према оцени службеника Комесаријата, који су поред рада у камповима и у Прихватним центрима имали и заједничке патроле са граничном полицијом, Мађарска одлично чува границу. Ограда и друге техничке мере, као и војска и полиција, спречавају мигранте да уђу у Мађарску било где осим кроз за то одређене капије, и то само онда када дође ред на тог мигранта. Уколико би се и десило да неко успе да прође ограду и мађарске власти га ухвате у дубини њихове територије, њега би спровели назад на страну ограде ка Србији. С обзиром да се ограда не налази на граничној линији већ неколико метара унутар Мађарске, тај мигрант би се и даље налазио на мађарској територији и њему би рекли да иде уз ограду до кампова, да се пријави на списак и да чека свој ред. Уколико би захтев за азил мигранта који је коначно примљен у Мађарску био одбијен, мађарске власти би приликом враћања тог мигранта у Србију само обавестили српску граничну полицију да ће на одређеној капији изаћи мигранти. Овакве комуникације у обрнутом смеру нема, јер се време и место уласка миграната у Мађарску организује искључиво преко представника мигрантске заједнице, како је већ то раније описано. **С обзиром да се, како је већ то раније наведено, дневно пропушта по 10 миграната по граничном прелазу, односно 20 дневно, и то само радним данима, да мигранти који се тренутно налазе у Србији чекају по неколико месеци за пријем код мађарских власти, са тенденцијом продужавања овог периода, да се процедура спроводи посредством представника мигрантске заједнице и да не постоји други начин да мигрант мађарским властима поднесе захтев за азил, став НПМ је да Мађарска није успоставила ефикасан поступак остваривања права на подношење захтева за азил, предвиђеног чланом 14. Универзалне декларације о људским правима.**⁷

⁷ Усвојена Резолуцијом Генералне скупштине УН бр. 217 (III) од 10. децембра 1948. год.